

Mauri Panhelainen

LAPASEN SIELUNELÄMÄÄ

"Uuden huippuyliopiston päämääränä tuntuu olevan lähinnä tarpeettomien kulutustuotteiden suunnittelu, valmistaminen ja markkinoiminen", puuskahtaa tiedelehden kirjoittaja ja jatkaa ankaralla kysymyksellä: " Mitä yhteiskunnasta ja elämästämme jää pois, jos kriittinen ajattelu loppuu ja tieteidenvälisyys kaventuu jäljitteleväksi mielistelyksi, kapeaksi kopioksi vajavaisesti ymmärretystä MIT:stä?" (Antu Sorainen, Tieteessä tapahtuu 5/2008, s. 47).

Korkeakoulupolitiikkaa seuraavien silmiin saattoi sattua keskellä kesää uutinen, jonka mukaan naapurikansojen pääministerit innostuivat tapaamisessaan ehdottamaan maidensa korkeakoululaitoksien harmonisointia, jopa tutkintojärjestelmien yhdistämistä. Pohjana oli virolais-suomalaisen selvitysmieskaksikon ehdotusnippu, jossa veljeskansojen lähentymiseksi oli kehitelty suuri joukko ehdotuksia eri aloilta. Pääministerien tiedotustilaisuudessa puhuttiin englantia, jota Matti Vanhanen ei tunnetusti kovin hyvin osaa. En voinut mitään: tunsin syvää myötähäpeää, kun hän korkeakouluista puhuessaan käytti termiä *high school*.

Oliko pääministerimme "high school" vain harmillinen lapsus vai vakavampi merkki siitä, etteivät korkeakoululaitosta mylläävät huippupoliitikot tunne vähäänkään ajankohtaista kansainvälistä korkeakoulupolitiikkaa? Ovatko suuria tavoittelevat rakenneuudistajat lainkaan selvillä reunaehdoista, joilla aidosti pystytään uudistamaan korkeakoulutusta ja tutkimustoimintaa?

Joka tapauksessa lienee turha odottaa, että nykyisen ministeristön aikana saadaan selkeyttä ammattikorkeakoulujen kansainväliseen asemaan - puhumattakaan ymmärryksestä niiden omaksumaa käännöstä "*university of applied sciences*" kohtaan.

YLE radio 1:n mainio mediakriittinen ohjelma nimeltä "*Aristoteleen kantapää*" paljastaa jokaisessa lähetyksessään printtimedian munauksia ja floppeja. Annetaan tässä ohjelmalle eräänlaista tukea ja paljastetaan Suomen Kuvalehden päätoimittaja Tapani Ruokasen floppi, joka liittyy rakenteelliseen korkeakoulupolitiikkaan. Kysymyksessä ei tosin taida olla verbaalinen lipsahdus, vaan raivokas asennevamma. Hän esitti lehdessään, että ammattikorkeakouluja pitäisi ryhtyä laajalti lakkauttamaan, koska hakijoita on huomattavasti vähemmän kuin aloituspaikkoja. Ilmeisesti hän perusti ehdotuksensa AKAVAn puheenjohtajan Matti Viljasen samassa lehdessä aiemmin julkaistuun haastatteluun, jossa Viljanen kertoi **kahteen** ammattikorkeakouluun olleen tänä vuonna vähemmän ensisijaisia hakijoita kuin aloituspaikkoja. (Joku muistaneekin, että Viljanen ehdotti myös tiettyjen yliopistojen lakkauttamista, mutta joutui myöhemmin liittokokouksessa perumaan puheensa.)

Kumpikaan herroista ei halunnut tietää tai muistaa, että kaikkiaan ammattikorkeakouluihin (nuorten koulutukseen) hakee edelleen 2-3 kertaa enemmän hakijoita kuin niissä on aloituspaikkoja. Nyt puhutaan hakijoista (henkilöistä), ei hakemusten määristä kuten yliopistojen hakijatilastoissa. (Niissä ei vielä erotella ensisijaisia hakijoita). ARENEn puheenjohtaja ja pääsihteeri olivat jo ehtineet Ruokasen omassa lehdessä antaa oikeaa tietoa. Se ei kuitenkaan häirinnyt ammattikorkeakoulujen lakkauttamista ehdottanutta "laatulehden" päätoimittajaa, jolla on tapana sanoa selkeästi ja lyödä lujaa (usein tosiasioista piittaamatta).

Mutta nyt siis koulutuspolitiikasta keskustellaan, näin ei ole ollut aina. Osmo Lampinen on tyypitellyt koulutuspolitiikan vuosikymmeniä: 1960- ja 70-luvut olivat koulutuspolitiikan kiihkeää kautta, 80-luku hiljaiselon vuosikymmen ja 1990-luku ajanjakso, jolloin talouspolitiikka tunkeutui koulutuspolitiikkaan. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä kehitys on jatkunut rajuna rakenne- ja rahoitusreformina. Suuren mullistuksen kautta uskotaan saatavan aikaan vuoteen 2020 mennessä uusi uljas korkeakoululaitos lippulaivoina muutama "maailmanluokan" yliopisto, jotka pelastavat Suomen.

Tuleeko 2010-luvusta siis koulutuspolitiikan uuden nousun vuosikymmen? Jatkuuko rakenteiden saneeraus ja yksiköiden lakkauttaminen? Onko koulutuspolitiikasta tullut ensi vuosikymmenellä jo niin saumaton osa elinkeinopolitiikkaa, että sen ylin ohjaus on siirretty äskettäin perustettuun superEK-ministeriöön ja elinkeinoelämän järjestöihin?

Koulutuksen ja tutkimuksen politiikkatasolla on Suomessa ollut erityisen vilkasta vuodesta 2003 lukien. On laadittu röykkiöittäin raportteja ja selvityksiä, joissa korkeakouluihin ja laajemmin innovaatiopolitiikkaan esitetään suuria muutoksia. Näitä ehdotuksia on kommentoitu laajalti, ministeriöistä ja työmarkkinajärjestöistä aina moninasiin yleisönosastokirjoittajiin. Korkeakoulupolitiikka on epäilemättä demokratisoitunut, jos kriteerinä pidetään sitä, miten kuumana keskustelu käy ja miten laajalti korkeakouluasioita julkisuudessa kommentoidaan. Vaikutelma kuitenkin on, että korkeakoulujen sisällä ei ole vastaavaa muutosta tapahtunut. Niissä useimmat tekevät työtään entiseen tapaan ja elävät "lapasen sielunelämää"; jonnekin viedään kuin lapasta - kun vain tietäisi minne.

PS. Aalto-korkeakoululle on asetettu hallitus - ensimmäinen yliopiston hallitus, joka on nimitetty valtiovallan toimesta. Joku hallituksen elinkeinoelämää edustava jäsen iloitsi sanomalehdessä, että "tulevaisuudessa graafisen suunnittelun opiskelija voi sisällyttää tutkintoonsa vaikka yritysverotuksen opintoja". Niinpä niin. Mutta tätäkö varten piti perustaa uusi uljas innovaatioyliopisto?